

К.п.н. Саєнко Н.С.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», Україна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ НА ЗАНЯТТІ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Іншомовна освіта студентів технічних спеціальностей здійснюється в межах трьох навчальних дисциплін: «Іноземна мова загальнотехнічного спрямування» на початковому етапі бакалаврату, «Іноземна мова професійного спрямування» на завершальному етапі бакалаврату, «Іноземна мова для науковців» в магістратурі, тобто від самого початку вузівського курсу навчання іноземної мови майбутніх інженерів має професійно орієнтований характер і сприяє формуванню планованого рівня професійної компетентності.

Професійна компетентність є багатокомпонентним утворенням і включає різні види компетентностей. В дослідженнях науковців зустрічаємо різні градації: прості (базові) – ключові, стандартні – ключові - провідні, проте частіше наводиться класифікація, яка виділяє три види компетентностей: ключові, загальнопрофесійні, спеціальні.

Ключові компетентності (Хуторський А.В., Зеєр Е.Ф.) або базові навички (Байденко В.І., Оскарссон Б.), або надпрофесійні, базисні кваліфікації (Новіков А.М.) мають найбільш загальний характер, сприяють успішній самореалізації особистості в соціально-професійному полі, разом з іншими факторами виступають обов'язковою умовою ефективності будь-якої професійної діяльності, оскільки дозволяють молодому інженеру кваліфіковано вирішувати професійні задачі. Широке розмаїття компонентів ключових компетентностей може бути зведено до основних компетенцій:

- *ціннісно-смілова* компетенція спрямовує професійну підготовку на формування особистісних характеристик, рівень і перманентне зростання яких виступають показниками можливості самовизначення й самореалізації молодого фахівця в академічних і соціально-професійних ситуаціях на основі власних ціннісних орієнтирів. Така компетенція є однаково важливою для всіх видів діяльності, формується під час вивчення всіх дисциплін навчального процесу. На заняттях з іноземної мови оволодінню такою компетенцією сприяє виконання вправ на розвиток монологічного й діалогічного іншомовного мовлення у вигляді дискусій, круглих столів, тематичною основою яких виступають ситуації морального вибору, оцінки моральних позицій на основі аксіологічного або ціннісно-орієнтованого підходу [1];

- *загальнокультурна або полікультурна* компетенція і тісно з нею пов'язана
- *комунікативна* компетенція, які забезпечують успішну комунікацію рідною та іноземними мовами в професійному, академічному, соціальному міжкультурному середовищі. Ці компетенції також вдосконалюються засобами багатьох навчальних дисциплін, превалююче значення серед яких належить іноземній мові. В іншомовній освіті одним з провідних напрямків визначено формування соціокультурної компетенції: розвиток міжкультурного усвідомлення, набуття соціокультурних знань, пов'язаних з особливостями й відмінностями повсякденного життя, умов життя, міжособистісних стосунків, етичних й моральних цінностей, норм поведінки, ідеалів (ідеологічних, релігійних, філософських), мови тіла (фізичні рухи/дії в безпосередньому спілкуванні під час усної мовленнєвої діяльності, паралінгвістичні засоби спілкування – екстралінгвістичні мовні звуки та просодичні ознаки в усному мовленні, паратекстуальні засоби в письмовому спілкуванні), соціальних правил поведінки, ритуальної поведінки, рис особистостей, когнітивних стилів (конвергентний/ дивергентний, холістичний/аналітичний/синтетичний) представників інших країн і культур;

- *навчально-пізнавальна* компетенція в полі іншомовної освіти формується через подальший розвиток навчальних вмінь, в тому числі вмінь самоосвіти на основі індивідуального стилю оволодіння іноземною мовою, а також становлення індивідуальних стратегій навчання з урахуванням психологічних особливостей, когнітивних здібностей і якостей особистості студента. Індивідуальний стиль оволодіння іноземною мовою включає компоненти: а) культури навчання: самовизначення, тобто усвідомлення власного навчального типу особистості; когнітивна тактика, тобто процеси вивчення систем мови і оволодіння видами спілкування; метакогнітивна тактика, тобто самостійна організація, планування навчального процесу і самоконтроль; б) культури спілкування: індивідуальна тактика міжкультурної комунікації [2];
- *інформаційна* компетенція, яка передбачає вміння вільного використання інформації – здобутої під час навчання; постійно оновлюваної за допомогою вміння інформаційного пошуку й самостійного опрацювання та критичного осмислення різноманітних джерел; засвоєної в ході перманентної самоосвіти протягом усього життя; застосування інформаційно-комунікаційних технологій і захист здобутої інформації від небажаних користувачів; вміння трансферу технологій;
- компетенція *особистісного самовдосконалення*, яка ґрунтується на розвинутих вміннях, що включають творчість; здатність до креативного мислення; гнучку адаптивність; готовність і здатність до командної роботи; самоусвідомлення, самооцінку, здатність до самостійної роботи й відповідальності;
- *соціально-трудова* компетенція, яка вимагає знань та дотримання норм співіснування й поведінки особистості на основі соціально-правових засад суспільства та ін.

Загальнопредметні або загальнопрофесійні компетентності пов'язані з фаховим спрямуванням (інженерна діяльність або юридична, лінгвістична, ветеринарна тощо); втілюють сучасне розуміння основних задач професійної

діяльності, в той час як ключові компетентності органічно входять в зміст кожного кроку практичного рішення таких задач;

Спеціальні або предметні компетентності віддзеркалюють предметну сферу професійної діяльності, по суті є втіленням і реалізацією ключових й загальнопрофесійних компетентностей у відповідній навчальній дисципліні або професійній діяльності.

Розгляд ізольовано кожної з трьох видів компетентностей можливий і доцільний лише в навчальних цілях для розробки відповідних видів і типів навчальних завдань/вправ для їх поетапного формування. В практиці викладання іноземних мов всі три види компетентностей розвиваються паралельно й одночасно, формують індивідуальний стиль та стратегію навчальної діяльності, забезпечуючи формування цілісної особистісно-маркованої професійної компетентності.

Література:

1. Саєнко Н.С. Формування системи цінностей студентів технічних спеціальностей у навчанні іноземних мов - Збірник наукових праць «Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Випуск №20 – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2012. - С. 148-156.
2. Саєнко Н.С. Іншомовна освіта студентів технічних спеціальностей в аспекті індивідуалізації навчання - Наукові записки: Збірник наукових статей Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Випуск №100, 2012. - С.192-199.